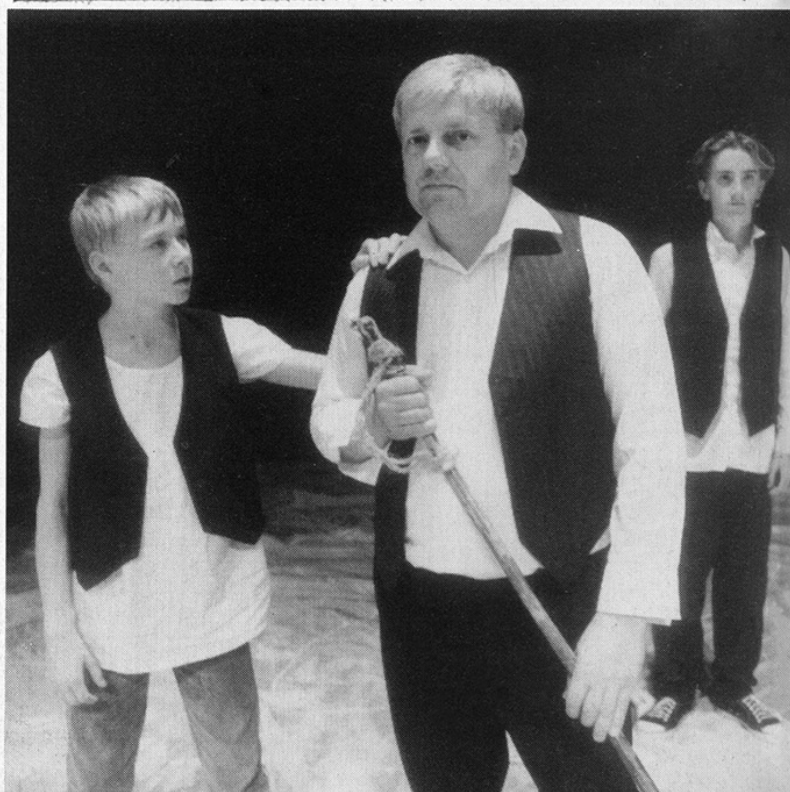

Zábery z inscenácií SŽ '95: A. Strindberg - Sonáta príšer Divadla J. Kármána z Lučenca v réžii V. Sadíleka, Jégé - Krpčky sv. Floriána DS Hubová (réžia Milan Matis), S. Lavrík - Alenka pred zrkadlom (aj réžia) DS Polienko, Bánovce n. Bebravou, Komenský - Midriak (aj réžia) - Labyrint sveta, DS Dubové

Foto Filip Lašut

Sme takí veľkí, akí sú ostatní malí

ANDREJ TURČAN

Scénická žatva '95 v Martine sa niesla v troch základných divadelných znameniach: detské divadlo, tradičné divadlo, experimentálne divadlo.

Ani jedno znamenie nemienim vyvyšovať nad druhé či tretie. Každé má svoje opodstatnenie i hodnotu.

Detské divadlo dostáva rôzne podtituly: deti deťom, dospelí deťom, deti dospelým... deti s dospelými, dospelí s deťmi. Nech je označenie akékoľvek, zrejme je, že ide o mimoriadne kreatívnu dramaticko-divadelnú tvorbu.

Najvýraznejšie znaky detského divadla sa nachádzajú v inscenácii *PRÍBEH OZAJSTNÉHO GULIVERA* - Cena za tvorivý čin roka v sezóne 1994/95. Tvorcovia: Dušan Vicen a DDS: KDE BOLO, TAM BOLO pri ZŠ Oravská Polhora ponúkli vyváženú symbiózu výrazu i významu. Každý výjav ocenennej inscenácie má jednak svoju vlastnú mikrohodnotu, jednak spoluvytvára hodnotu celku. Každý výjav rieši syntetickým spôsobom svoje vyjadrenie i pôsobenie. Vigvam s totemom, kufre, v ktorých nič nie je, lodičky, ktoré premávajú v pleskote fiktívnych morských vln a nefiktívnych vln mozgu, svetelný prst, glóbus-hlava, plechovkové koturny do sna... pretrhnutie sna bielym svetlom, nemý výkrik „Guliver“, úzkostné, dlivé, túžobné volanie „Jonatán“... návrat z ciest, na ktoré sme sa dostali len silou predstavy,

demontovanie vigvamu, kniha a písanie prostom v nádeji na vytvorenie možného polyfónneho života... to všetko sú typické atribúty divadelného vyjadrovania nielen tejto inscenácie. V neopakovateľnej, osobitej a autorsky nezameniteľnej podobe môžeme ich vystopovať aj v ďalších inscenáciách detského divadla. Samozrejme, postupy sú diferencované, adekvátne tomu-ktorému tvorcovi, tomu-ktorému súboru, tej-ktorej téme, tomu-ktorému štýlu.

Tak hneď inscenácia *O RYBÁROVI A JEHO ŽENE* - E. Nogová a DDS DETI Z ELEKTRICKÝ pri ZUŠ Tatranská Lomnica - je inscenáciou akoby výrazovo až kontrapunktickou k *Príbehu ozajstného Gulivera*. Je neobyčajne číra, používa jednoduché výrazové prostriedky, ktorých najväčšia účinnosť spočíva v mimovolnosti, vďaka ktorej vznikajú premeny a významy. Deti prigúľajú (sa) - dogúľajú rozprávku, v priebehu vytvoria plesnivú chatrč, murovaný dom, kočiar s koňmi, kráľovský trón... a vlny v mori; pri týchto a ďalších premenách, kde je živá scénografia, nezabúdajú tvorcovia ani na také detaily, ako sú napríklad vŕzgajúce dvere, tikajúce kuchynské hodiny a podobne - opätovne vytvorené detským predstaviteľom. Preskupovanie z formácie do formácie má nielen významovú, ale aj výrazne estetickú hodnotu; vznikajú podmanivé vzťahy a akcie. Najvýraznejšou scénickou metaforou je zrútenie trónu, na ktorý sa najprv vyšvihne pyšne a samolúbo Rybárova žena, aby vzápätí sa naň teperili jej ďalšie spupné zmnožené chápadlá - akoby sa zmnožila jej rozpínalosť, akoby sa stávala viacpostavou...

Komenský-Midriak: *Labyrint sveta*, DS MKS Dubové

Javisko, divadelná revue. Ročník 27. (kontinuitne nadväzujúc na časopisy *Slovenský ochotník* z roku 1925 a *Naše divadlo* z roku 1928 - ročník 71.) Číslo 12/95.

Redakcia:

PhDr. Anton Kret, CSc.,
šéfredaktor

Mgr. Adela Demeková
doc. PhDr. Marián Mikola, CSc.

Redakčné kolégium:

Jana Keprtová (Národné osvetové centrum),

PhDr. Andrej Maťašík (Združenie divadelných kritikov a teoretikov pri SSN; Národné divadelné centrum),
doc. PhDr. Marián Mikola, CSc. (Združenie divadelných ochotníkov Slovenska).

Vychádza dvanásťkrát ročne. Letné čísla 7 a 8 vychádzajú pravidel-

ne ako dvojčíslo v rozsahu dvoch úplných čísel. Vydáva Národné osvetové centrum a Združenie osvetových pracovníkov Slovenska, námestie SNP č. 12, 812 34 Bratislava. Grafická úprava Daniela Maňáková. Softwarové spracovanie: Pavol Rapoš. Tlačí Národné osvetové centrum Bratislava.

Telefóny redakcie: 3814 235, 321 135. Cena exempláru je 7,- Sk, letného

dvojčíslo 14,- Sk, ročné predplatné 84,- Sk.

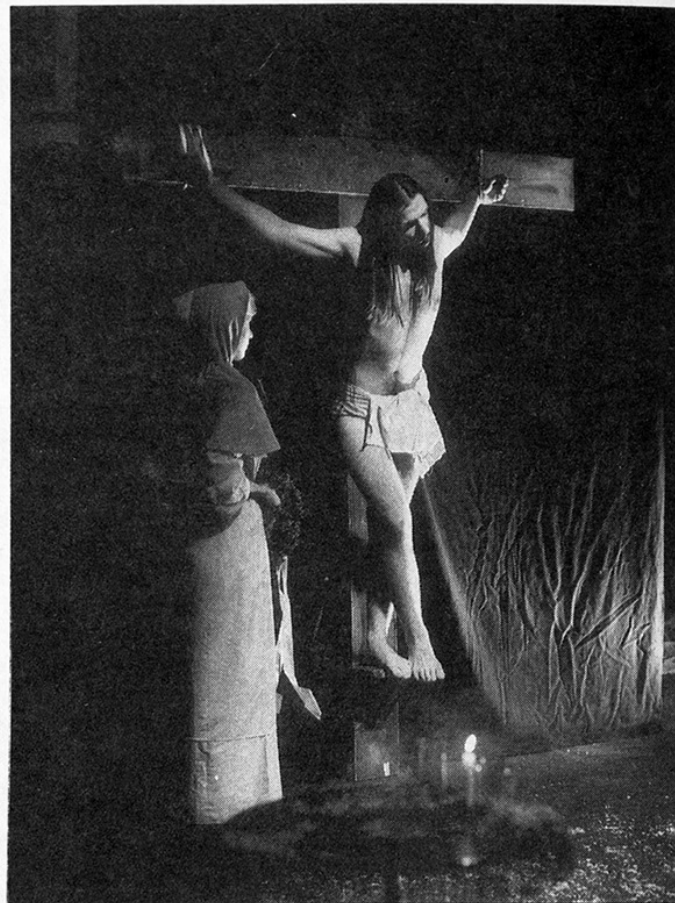
Rozširuje PNS, a.s., objednávky a predplatné prijíma každá pošta, doručovateľ, predajňa PNS a stredisko PNS. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS, a.s., ES - vývoz tlače, Košická 1, Bratislava, 813 81. Index 49 261.

Imprimatur 20. 11. 1995:

Vyšlo 4. 12. 1995.

D. Vicen: *Príbeh ozajstného Gulivera, DDS Kde bolo, tam bolo pri ZŠ Oravská Polhora – cena za tvorivý čin roka*

A. Strindberg: *Sonáta prišer, Divadlo J. Kármána Lučenec*

V spektre týchto dvoch kontrapunktov sa nachádzajú ďalšie pozoruhodné inscenácie detského divadla, pričom každá má aj svoju jedinečnosť, aj svoju nadväznosť na spoločného menovateľa. Jedinečnosť inscenácie *POZDRAVUJÚ ŤA VAŠI* - S. Lavrík a DP - víťaz HK ANOFELES, súbor AMI pri MsKS a ZUŠ Bánovce nad Bebravou - spočíva v násobiacom a viacdimenzionálnom prepojení slova a javiskového obrazu, pričom emocionálna nástojčivosť a provokatívnosť spočíva vo viacerých prekvapujúcich príkladoch a protikladoch; za všetky menujem aspoň rámcovú metaforu: Prometheus nenosí oheň, ale vodu... Inscenácia *PAMODAJ ŠŤASTIA!* - K. Lachovská a Divadlo M pri MŠ Matador Púchov - je neopakovateľná svojou sýtou vnútornou i výrazovou vokalizáciou, späťou s výtvarne pozoruhodnými bábkami. Senzitivita scénickej miniatúry *ALENKA PRED ZRKADLOM* - S. Lavrík a DS POLIENKO pri MsKS a ZUŠ Bánovce nad Bebravou - je jedinečná vďaka predstaviteľke teenegerského veku a spoločne s imaginárnou plejádou anjelov vypovedá o tom hodvábnom pierku, ktoré hľadá každá teenegerská generačná vlna...

Uvedené inscenácie na SŽ '95 v Martine najzreteľnejšie artikulovali súradnice súčasného detského divadla: asociatívnosť, rozsiahlu nonverbalitu, mnoho kontinuálnej scénickej hudby, dôraz na vizualitu; **kreativita** je základným variačným prvkom i

princípom. Podkladom i predpokladom tvaru je takmer vždy *autorská personálna únia*: tvorca je autorom scenára i inscenácie (réžia, scénografia, kostýmy, výber hudby), pričom je typické, že pri určovaní autorstva tzv. scenáristického sa často k menu dospeleho tvorcu pridáva „a kolektív súboru“ - čiže detí... Tento zástup detského divadla (na SŽ ešte vystúpil DS LANO pri ZUŠ Karloveská ulica Bratislava s inscenáciou hry J. I. Bajzu - kol. súboru *RENÉ*; zaujímavá hra v hre, ale s rozpačitejším predvedením a chýbajúcou sociologickou kotvou; *MLÁDEŽNÍCKY BÁBKARSKÝ SÚBOR* Prešov s inscenáciou hry A. Kreta *JANKO HRAŠKO*; síce s prínosnou, ale inscenačne limitovanou popisnosťou; sólista L. VASKA z Rimavskej Soboty s nápaditou miniatúrou podľa prózy A. Mikulku *DROZD V PARKU*; teda tento zástup detského divadla intenzívne poukázal na spojenie dvoch fenoménov - dieťaťa a divadla. V oboch fenoménoch je prameň, ktorý oživuje koryto aj brehy ľudskej existencie.

V línii tzv. **tradičného ochotníckeho divadla** na SŽ '95 sa prezentovali tri inscenácie: C. Goldoni *ROZMARNÁ ŽENA* - Stála divadelná ochotnícka scéna DS JAVORINA Nové Mesto nad Váhom, réžia Š. Psotný; F. Urbánek *PYTĽIAKOVA ŽENA* - DS MO MS Starý Tekov, réžia I. Hancová - F. Držík; Jégé *KRPČEKY SVÄTÉHO FLORIÁNA* - DS ZO ZDOS Hubová, réžia M. Ma-

tis. Aj keď, pochopiteľne, každá inscenácia z tejto trojice má svoje, takpovediac osobné parametre, predsa len možno nájsť spoločnú charakteristiku. Vždy ide o pravidelný, klasický text, ktorý sa vníma ako predloha pre javiskové stvárnenie. Vždy ide o charakterové herectvo a o viac-menej imitačný inscenačný výraz. Autorský podiel inscenátorov spočíva v úprave textu, vo výklade postáv, v scénickom riešení. Počut' viac slov, vidieť menej pohybových mimoslovných akcií, inscenátorom záleží predovšetkým na starostlivej atmosfére vytvárannej značne psychologicko-realistickými prostriedkami. Platí to v plnej miere o Rozmarnej žene aj o Krpčkoch svätého Floriána, v menšej miere o Pytliakovej žene, v ktorej badať pokus o modelovú drámu s čarovným insitným (vedome insitným?) herectvom...

Znamenie **experimentálneho divadla** možno rozčleniť na dve podznamenania: krotšie experimentálne a radikálne experimentálne. S určitou dávkou voľnosti do prvého podznamenania by som zaradil tieto inscenácie: *NÔTIKA* (S. Rakús - M. Lacko, Divadlo PICTUS pri MsKS Rimavská Sobota) a *LABYRINTU SVETA* (J. A. Komenský - L. Midriak, Divadelný súbor MKS Dubové). V oboch prípadoch ide o čiastočne autorský, čiastočne interpretačný prínos so značnou dávkou invencie. Javiskový tvar je kultivovaný, inteligentný, miestami má nábeh

ku krotšiemu experimentu, vďaka nezvyčajnosti výrazového prvku. (V Nôtikovi napr. garderobierske prejavy „figurín“, v Labyrinte sveta generačná výmena Pútnika pod padákom...)

Študent: Kde nájsť česť a vieru?

V rozprávkach a v detských predstaveniach!

Starec: Vôbec nie je taký, akým sa zdá.

Plukovník: A ktože je už taký, akým sa zdá?

Ambiciózna a radikálna inscenácia režiséra V. Sadlíka *SONÁTA PRÍŠER*, hra jedného z najväčších zjavov svetovej dramatiky A. Strindberga, sa vyznačuje experimentom v sfére posunu myšlienky do razantného tvaru. Nebýva častým zvykom vidieť na našich javiskách, tobôž na javiskách amatérskeho divadla, expresionistickú scénografiu, kombinovanú s mohutnou kovovou konštrukciou, scénickými karnevalizačnými výjavmi a impozantným zlatistým kubusom-klietkou. Disciplinovaný a vyspelý herecký súbor Divadla J. KÁRMÁNA z Lučenca vo vysokej miere plnil náročné režisérovo požiadavky. *SONÁTA PRÍŠER* bola výrazným prínosom k diskusii o súčasných divadelných možnostiach na SŽ '95.

Najdiskutovanejším a zároveň mimoriadne pozoruhodným tvorcom bezosporu bol M. Babiak so svojimi dvoma inscenáciami. Inscenácia *SALOME* podľa M. Krležu s DS M. A. BAZOVSKÉHO Turany zaujala i znepokojila rozsiahlou interpretačnou parafrazou, odvážnymi a súbežne inšpiračnými podnetmi. M. Babiak používa postmodernistické prvky - filozoficky skúsene, divadelne polemicky. Jeho Salome je sama manipulátorkou a v protiklade k svojmu alter ego na televíznej obrazovke odmrštuje tam, kde alter ego objíma. Inscenácia by si zaslúžila samostatný rozbor, no my sa zatiaľ uspo-

kojme s konštatovaním, že Salome, aj keď herecky limitovaná skúsenosťou režiséra i tvorcov, predstavovala nielen radikálny experiment, ale aj radikálnu výzvu.

Druhou inscenáciou M. Babiaka bol autorský projekt *ECCE HOMO!* realizovaný s DS GESTO Bratislava. Na tejto pôde ukázal tvorca viaceré zrejúce filozoficko-divadelné pasáže s účinnými pointami. Irónia i ľútosť transformované do výrazových scénických skečov mimoriadne zaujali publikum a donútili zaujať stanovisko. Výkrik človeka: „Nečiním dobre, čo chcem, ale zle, čo nechcem!“, disketa ako úpis, ruleta ako božisko, slepý osud - dievča s čiernym obvázom cez oči a dlhý výkrik do likvidovanej bielej figúrky dlhé sekundy, pripravuje záverečnú tmú, to všetko poukazuje na talent, o ktorom divadelníci ešte počujú.

Isteže, uvedomujem si, že akékoľvek delenie je voľky-nevoľky zjednodušujúce. Tak či tak, tri spomínané základné znamenia tendencií amatérskeho divadla, ako sa ony prezentovali na SŽ '95, sú natoľko zreteľné, že s istou dávkou rizika umožňujú takého členenie.

Pravda, napríklad inscenácia hry *JANA Z ARCU, BOH A KAT* (autor S. Canev, divadlo COMMEDIA pri OV ZDOS Poprad, réžia V. Benko) má štýl, ktorý akoby sa vymyká priamej včleniteľnosti do amatérskeho kontextu; inscenácia má totiž parametre takmer profesionálneho rangu, ale je to zvláštna profesionalita. Aj keď funguje chod inscenácie spoľahlivo a inscenátori sú bezo sporu schopní aj talentovaní, výsledok pôsobí akoby klzavo povrchne.

Osobitné postavenie malo vystúpenie DS KŇAZSKÉHO SEMINÁRA SV. GORAZDA z Nitry s inscenáciou *JOZEF EGYPTSKÝ A MY*, ktorú citlivo s kolektívom súboru vytvorila A. Gáborová. Vrucnosť prejavu, najmä úvodného leitmotívu „Čo s tým?, čo

to znamená?“, nadhlo ostane v pamäti. Pravda, inscenácia - pokus o muzikál - ako celok je skôr dielom vyznania než divadelným dielom.

SŽ '95 obohatili aj vystúpenia zahraničných súborov. THEATER-SPIEL-LADEN e.v. RUDOLFSTADT Nemecko uviedol hru podľa známeho románu Christiane F. *MY, DETI ZO STANICE ZOO*. Inscenácia publicistického charakteru zdôraznila sociologicko-morálny problém drog. DS TEMP VRACA Bulharska sa predstavil apoteózou M. Spasova *ZJAVENIE AHASVERA*. Inscenácia skôr pompéžna ako vnútorná sýta zaujala výtvornou bohatosťou. Skutočnou kométou bola inscenácia *KOMÉTA* TEATRA IMENI MJR. SZMAUZA Český Těšín. Mimoriadne sugestívna, znakovito významová divadelná kompozícia s precíznymi hereckými výkonmi zožala zaslúženú pozornosť festivalového publika. Zvláštnu pozíciu sympatickej bodky SŽ '95 mala inscenácia *DIVADLA VHV KOVAČICA* Juhoslávia, ktoré predviedlo vďačnému publiku hru W. Allena *SEX NOCI SVÁTOJÁNSKEJ*.

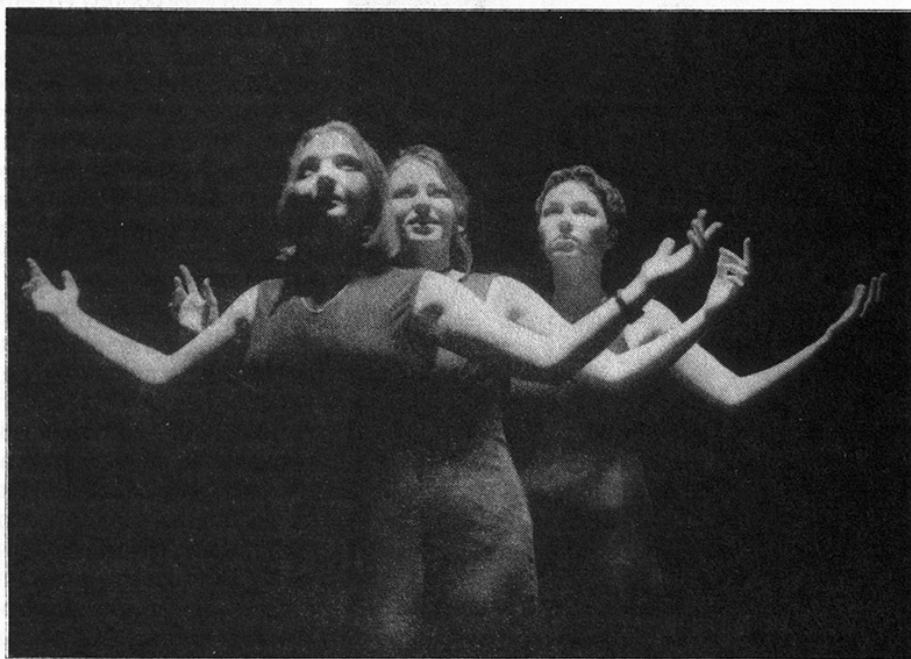
Úvodný večer v starej budove DSNP patrila podmanivej a zrelo komponovanej inscenácii DSNP Martin *SKON PALA ROČKU* podľa poviedky B. Slančíkovej-Timravy v réžii M. Olhu so sýtmymi hereckými výkonmi celého profesionálneho súboru.

Tento maratón divadelných predstavení (a podmanivé vystúpenie recitátorov - víťazov Hviezdoslavovho Kubína) sledovalo množstvo kontaktibilného publika; potešiteľné bolo jeho generačné rozvrstvenie. Súčasťou SŽ '95 boli hodnotiace semináre, kde členovia šesťčlennej poroty komentovali jednotlivé inscenácie, diskutovali o nich s ich tvorcami i s prítomnými seminaristami. Každý deň vychádzal bulletin Festivalový denník, každý deň sa odohralo množstvo živých stretnutí, dialógov...

Vynikajúcim hosťiteľom bolo Divadlo SNP Martin, ktoré poskytlo svoje javisko v starej budove aj nové Štúdio spomínanému maratónu predstavení. A nielen poskytlo priestory. Jeho pracovníci vzorne spolupracovali pri technickom zabezpečení všetkých vystúpení. Obdiv a uznanie patrí NOC Bratislava, ktoré má dlhodobý kontakt s amatérskym divadelným hnutím a zabezpečuje po prehliadkach okresných a krajských celostátnu Scénickú žatvu. Na úspešnom priebehu SŽ '95 majú svoj výrazný podiel aj RKS Martin, MsÚ Martin, MS Martin, ZDOS... Obdiv a úcta patrí všetkým divadelníkom, ktorí s ochotou, láskou a talentom prispeli k tohtoročnej SŽ.

Je požaté...

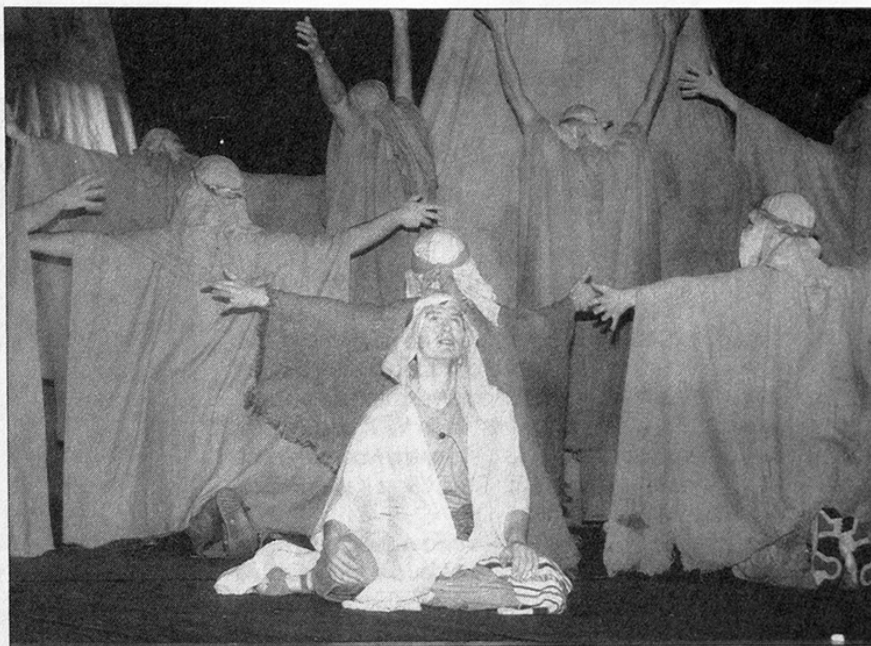
Je pred žatvou...

M. Babiak: *Ecce homo!* DS Gesto Bratislava

livých ročníkov Scénickej žatvy a bude hodnotiť ich umeleckú úroveň. Obsahovú podobu vŕtali denníku formou stálych rubrik Mišo A. Kováč. Redigoval 26 ročníkov. Samozrejme, „šéfoval“ aj jubilejnému 30. ročníku a mal plnú hlavu starostí. Tie mu nenarobili spolupracovníci, ale počítačová technika, ktorá mu pripravila, ale aj prispievateľom a čitateľom, nejedno prekvapenie v podobe rozličných skómolenín.

Záverečný ceremoniál SŽ bol záležitosťou riaditeľov. Najskôr Viliam Hriadel, riaditeľ Divadla SNP, v úlohe predsedu poroty, stručne zhodnotil práve skončený ročník SŽ. Po ňom riaditeľ Národného osvetového centra Ján Tazberík v úlohe mecenáša vyhlásil, že na základe návrhu odbornej poroty za tvorivý čin roka inscenáciu Detského divadelného súboru KDE BOLO, TAM BOLO pri Základnej škole z Oravskej Polhory **Príbeh ozajstného Gullivera**, ktorú autorsky, režijne a scénograficky pripravil Dušan Vicen, a odovzdal víťazom diplom s obálkou, kde boli dve úplne novučičké päťtisícové bankovky. Na Orave mali z toho zrejme radosť. (iko)

Kolektív DS Kňazského seminára sv. Gorazda Nitra: Jozef egyptský a my

Foto Peter Teplan

73. ročník prehliadky ochotníckych divadelných súborov, Martin, 16. až 21. októbra - Divadlo SNP a Štúdio DSNP

16.10.1995

SÓLISTA LADISLAV VASKA, RIMAVSKÁ SOBOTA.

A. Mikulka - L. Vaska: **DROZD V PARKU**.

MLÁDEŽNÍCKY BĀBKARSKÝ SÚBOR, PREŠOV.

A. Kret: **JANKO HRAŠKO**. Réžia: BOHDAN DULEBA.

THEATER-SPIEL-LADEN e.v. RUDOLFSTADT, NEMECKO.

F. Christiane: **MY, DETI ZO STANICE ZOO**.

Réžia: FRANK GRÜNERT.

DIVADLO SNP, MARTIN - HOST SŽ '95.

B. Slančíková-Timrava: **SKON PAĽA ROČKU**.

Dramatizácia a réžia: MATÚŠ OLHA.

DIVADLO POÉZIE - VÍTAZ HVIEZDOSLAVOVHO KUBÍNA, ANOFELLES, AMI PRI MsKS a ZUŠ, BĀNOVCE NAD BEBRAVOU.

S. Lavrík: **POZDRAVUJÚ ŤA VAŠI**. Réžia: SILVESTER LAVRÍK

17.10.1995

DETSKÝ DIVADELNÝ SÚBOR DETI Z ELEKTRIČKY PRI ZUŠ TATRANSKÁ LOMNICA.

J. a K. Bláhovci - E. Nogová: **O RYBÁROVI A JEHO ŽENE**.

Réžia: EMÍLIA NOGOVÁ.

DIVADLO „M“ PRI MŠ MATADOR PÚCHOV.

K. Lachovská: **PAMODAJ ŠTASTIA!** Réžia: SILVESTER LAVRÍK.

DIVADLO PICTUS PRI MsKS RIMAVSKÁ SOBOTA.

S. Rakús - M. Lacko: **NÔTIK**. Réžia: MARIÁN LACKO.

STÁLA DIVADELNÁ OCHOTNÍCKA SCÉNA DS JAVORINA NOVÉ MESTO NAD VÁHOM.

C. Goldoni: **ROZMARNÁ ŽENA**. Réžia: ŠTEFAN PSOTNÝ.

DIVADELNÝ SÚBOR M. A. BAZOVSKÉHO TURANY.

M. Krleža: **SALOME**. Réžia: MICHAL BABIAK.

18.10.1995

VYSTÚPENIA RECITÁTOROV - VÍTAZI HVIEZDOSLAVOVHO KUBÍNA
DIVADELNÝ SÚBOR MO MS STARÝ TEKOV.

F. Urbánek: **PYTĽIAKOVA ŽENA**. Réžia: IRENA HANCKOVÁ - FRANTIŠEK DRŽÍK.

DIVADLO COMMEDIA PRI OV ZDOS POPRAD.

S. Canev: **JANA Z ARCU, BOH A KAT**. Réžia: VLADO BENKO.

19.10.1995

DIVADELNÝ SÚBOR POLIENKO PRI MsKS A ZUŠ BĀNOVCE NAD BEBRAVOU.

S. Lavrík: **ALENKA PRED ZRKADLOM**.

Réžia: SILVESTER LAVRÍK.

DIVADELNÝ SÚBOR LANO PRI ZUŠ KARLOVESKÁ ULICA BRATISLAVA.

J. I. Bajza - kolektív súboru: **RENÉ**.

Réžia: ALEXANDRA SKOŘEPOVÁ.

DIVADELNÝ SÚBOR ZO ZDOS HUBOVÁ.

L. Nádaši-Jégé: **KRPČEKY SVĀTÉHO FLORIÁNA**.

Réžia: MILAN MATIS.

DIVADELNÝ SÚBOR TEMP VRACA, BULHARSKO.

M. Spasov: **ZJAVENIE AHASFERA**. Réžia: Georgi Vrabčev.

TEATR IMENI MJR. SZMAUZA ČESKÝ TEŠÍN, ČESKÁ REPUBLIKA.

B. Schulz: **KOMÉTA**. Réžia: JANUSZ KLIMSZA.

DETSKÝ DIVADELNÝ SÚBOR KDE BOLO, TAM BOLO PRI ZŠ ORAVSKÁ POLHORA.

D. Vicen: **PRÍBEH OZAJSTNÉHO GULLIVERA**. Réžia: DUŠAN VICEN.

DIVADLO J. KÁRMĀNA, LUČENEC.

A. Strindberg: **SONÁTA PRÍŠER**. Réžia: VLADIMÍR SADÍLEK.

20.10.1995

DIVADELNÝ SÚBOR MKS DUBOVÉ.

J. A. Komenský - Ľ. Midriak: **LABYRINT SVETA A RAJ SRDCA**.

Réžia: ĽUBOŠ MIDRIAK.

21.10.1995

DIVADELNÝ SÚBOR KŤAZSKÉHO SEMINĀRA SV. GORAZDA, NITRA.

A. Gáborová - kolektív súboru: **JOZEF EGYPTSKÝ A MY**.

Réžia: ADELA GĀBOROVÁ.

DIVADELNÝ SÚBOR GESTO, BRATISLAVA.

M. Babiak: **ECCE HOMO!** Réžia: Michal Babiak.

DIVADLO VHV KOVAČICA, JUHOSLÁVIA.

W. Allen: **SEX NOCI SVĀTOJĀNSKEJ**. Réžia: JÁN ČĀNI.

Spoza žatevných snopov

Začnime štatistikou: na Scénickej žatve '95 vystúpilo šesťnásť domácich a štyri zahraničné súbory, jeden sólista s bábkou a päť recitátorov - víťazov Hviezdoslavovho Kubína. Ochotníci mali možnosť vidieť aj inscenáciu profesionálneho divadla. Divadlo SNP hostovalo na vlastnom javisku. Timravinu poviedku **Skon Paľa Ročku** do javiskovej podoby autorsky aj režijne transponoval Matúš Olša. Pre ochotníkov to bola príkladná škola, akým spôsobom sa môže režisér scénicky zmocniť klasického, pôvodne prozaického textu. Mnohí kritici v ankete, hodnotiac uplynulú sezónu v profesionálnych divadlách, označili práve Skon Paľa Ročku za najpozoruhodnejšiu udalosť minulej sezóny.

Všetky vystúpenia absolvovali súbory, sólista i recitátori v budove stopäťročného Národného domu alebo príslušného moderného štúdia. Chudák starček - Národný dom. Akosi mu už prestáva slúžiť zdravie. Prechádzať popri múroch budovy je životu nebezpečné. Padá (zatiaľ) len omietka. Počas Scénickej žatvy sa však držal znamenite. Odolával náporu mladých divadelníkov. V ťažkých a zložitých časoch dokázali naši dedovia postaviť túto „kapličku“. Dnes ich vnukovia sa len bezradne prizerajú, ako kultúrna pamiatka pustne.

Otvárací ceremoniál mal po rokoch nové personálne obsadenie. Ako prvý privítal účastníkov žatvy primátor mesta Martin Stanislav Bernát. Viliam Hriadel, riaditeľ Divadla SNP, pozdravil ochotníkov za spoluusporiadajúce domáce profesionálne divadlo. Ved v priestoroch divadla založili pred 73 rokmi činovníci Ústredia slovenských ochotníckych divadiel a Matice slovenskej tradíciu najstaršieho divadelného festivalu v Európe, známeho ako Divadelné závody. Scénickú žatvu slávnostne otvoril generálny riaditeľ sekcie miestnej a osobitej kultúry Ministerstva kultúry Slovenskej republiky Dušan Mikolaj, bývalý Martinčan.

Súčasťou otváracieho aktu bol aj tradičný zápis do Pamätnej knihy Združenia divadelných ochotníkov Slovenska. Ústredná rada ZDOS ním morálne oceňuje ochotníkov, ktorí svojou dlhoročnou aktívnou hereckou, režisérskou alebo organizačnou činnosťou sa

zaslúžili o rozvoj ochotníckeho divadla. Tento rok zápisom do Pamätnej knihy ZDOS vyznamenalo kňaza na dôchodku **Kornela Brtku** (nar. 1915), ktorý na svojich pôsobiskách Hruštín, Tvrdosín, Oravské Veselé, Lúčky a po odchode do dôchodku aj v rodnej Likavke viedol ako režisér divadelné súbory. Dalším oceneným bol **Michal Števkó** (1924). S divadelnou činnosťou začínal v rodných Hronských Tlmačoch. Úspešne v nej pokračoval na svojich učiteľských „štáciách“ v Turzovke, v Čiernom pri Čadci, v Ilave, v Košeci, v Nozdroviciach a v Ladkoch. Tretím pocteným bol **Cyril Hlavoň** (1921). Aj on sa venoval ochotníckemu divadlu popri učiteľskej profesii. Organizoval ochotnícky život a režioval. Najhlbšiu brázu vyoral na ochotníckom poli v obci Kolárovice, okres Žilina.

Pôvodný počet zahraničných súborov zredukovala neočakávaná absencia dvoch kolektívov. V hodine dvanástej oznámili ochotníci z Bari (Taliansko), že majú problémy s uvoľnením viacerých hercov. Napísali, že ich to mrzí a všetko chcú napraviť o rok. Ochotníci z Mytilén, kolísky európskeho divadla - Grécka, už druhý raz prísľub nedodržali a do Martina nepricestovali. Z ostrova Lesbos však neprišiel nijaký ospravedlňujúci list. Iný kraj, iný mrav. Na Scénickej žatve vystúpili ochotníci z Nemecka (Rudolfstadt), z Bulharska (Vraca), z Česka (Český Tešín) a stále ešte za cudzincov „de jure“ považovaní krajanovia z Juhozáhoria (Divadlo VHV-Kovačica).

Česká strana poverila reprezentáciu „historických zemí“ ochotníkov poľskej menšiny (Teatr im mjr. Szmauza, Český Tešín). S českým ochotníctvom to zrejme nevyzerá

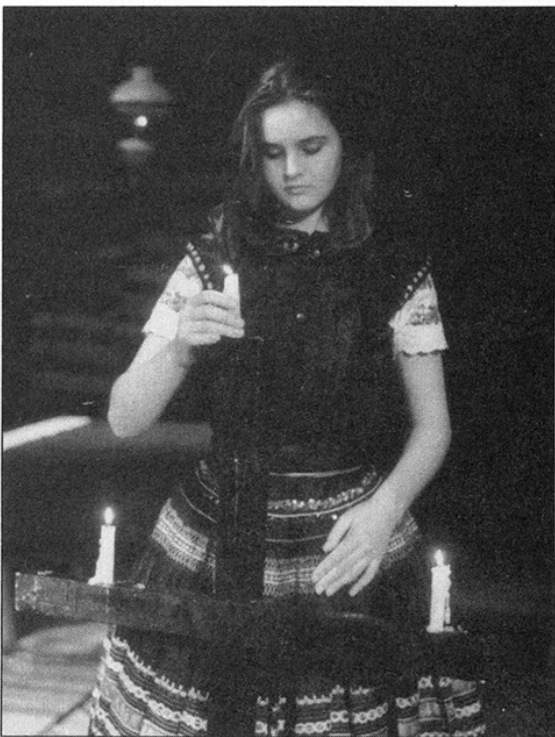
najlepšie, keď ho musí reprezentovať menšina. Bola to však reprezentácia na úrovni. Talentovaný súbor pripravoval inscenáciu **Kométa** tri roky pod vedením režiséra poľskej scény Tešínskeho divadla Janusza Klimszu. Diváci obdivovali invenčný a divadelne účinný transfer poviedky Bruna Schultza prostredníctvom sústredenej hereckej tvorby, pôsobiwej scénografie, podmaňujúcej atmosféry a metaforického režijného vyjadrovania. V Českom Tešíne vznikla inscenácia, esteticky a filozoficky napájajúca sa skôr na poľskú ako na českú divadelnú kultúru, čo rozhodne nemožno považovať za jej mínus, skôr naopak.

Vzmysle zaužívaného organizačného modelu a dlhoročnej tradície prijal zástupcov domácich a zahraničných súborov, ako aj zahraničných hostí, na pôde Matice slovenskej jej správca Dr. Miroslav Bielik. Netradičné na tomto stretnutí bolo, že medzi ochotníkov zavítal aj predseda Matice slovenskej Ing. Jozef Markuš. Podobné srdečné stretnutie sa uskutočnilo aj s primátorom mesta Martin Stanislavom Bernátom, ktorý venoval najúspešnejšiemu detskému súboru bohatý darčekový kôš. Aj riaditeľ Národného osvetového centra Ján Tazberík prišiel medzi organizátorov, účinkujúcich a hostí Scénickej žatvy, aby im osobne poďakoval za odvedenú prácu i priazeň.

Metodicko-školskú časť Scénickej žatvy predstavovali tzv. fóra Scénickej žatvy. Prebiehali v dopoludňajších hodinách a tešili sa značnej pozornosti členov jednotlivých súborov, metodikov a stálych návštevníkov-seminaristov, ktorých počet dosiahol štyri desiatky. Priestranná študovňa Divadla SNP ani

nestačila svojou kapacitou. Aby sa všetci do nej pomestili, museli sa urobiť aj isté úpravy. Ako zaznamenal Festivalový denník, porotcovský stôl prisunuli tesne k stene, na ktorej viseli portréty významných spisovateľov. A tak sa stalo, že pod Sládkovičom sedel Karol Horváth, pod Hviezdoslavom Peter Kováč a pod Tajovským Viliam Hriadel. Na Ľuboša Šárika už žiaden národovec nezvyšil. Ani nebolo treba. Veď v istých slovenských novinách už premenovali Šárika na Šafárika.

Apropos, Festivalový denník. Na tohtoročnej Scénickej žatve oslávil svoje tridsiate výročie. Založil ho Mišo A. Kováč spoločne s Jaroslavom Rezníkom. Jednotlivé ročníky predstavujú nenahraditeľný zdroj informácií o všetkom dôležitom, čo sa na Scénických žatvách udialo. Doterajších asi 300 strán denníka je cenným historickým prameňom, po ktorom musí siahnuť každý, kto sa pokúsi o rekonštrukciu jednot-

F. Urbánek: Pytláková žena, DS MO MS Starý Tekov

Foto Filip Lašt

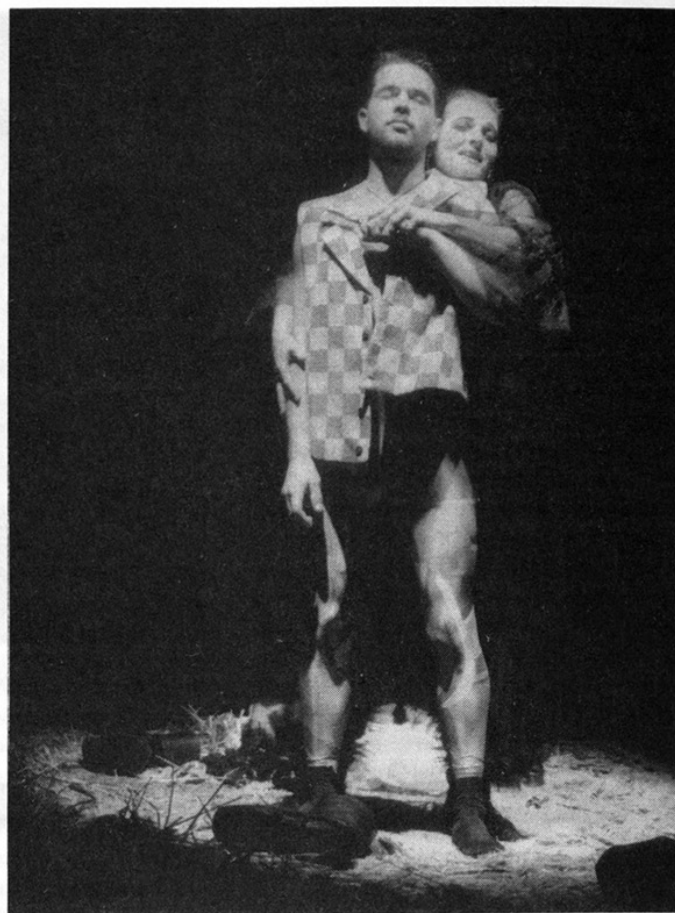
Postmoderna v divadle

Na záver tohtoročnej Scénickej žatvy (21. októbra 1995) v Martine sa uskutočnila diskusná tribúna na tému *Postmoderna v divadle*. Organizátori SŽ 1995 sa takto rozhodli prispieť do širšej, vo svete už dlho prebiehajúcej filozofickej a umeleckej diskusie o postmoderne.

Východiskom diskusie bol text Wolfganga Welscha *Zrodenie postmodernej filozofie z ducha moderného umenia* (in: Wolfgang Welsch: *Estetické myslenie*, Bratislava 1993) a diskusné sylaby *Horizonty postmodernity*, ktoré pripravil PhDr. Peter Michalovič, CSc. z Katedry estetiky FF UK (uverejňujeme ich v plnom znení).

Národné osvetové centrum z Bratislavy oslovilo viacerých teoretikov, zaoberajúcich sa touto problematikou, so žiadosťou o aktívnu účasť na tejto tribúne. Pozvanie prijali PhDr. Peter Michalovič, CSc., Mgr. Michal Babiak (Katedra estetiky FF UK), PhDr. Martin Ciel (FTF VŠMU), PhDr. Peter Kováč (teatrológ a dramaturg Divadla SNP), Mgr. Karol Horváth (divadelný tvorca) a PhDr. Ľubomír Šárik (ochotnícky tvorca a estetik). Okrem týchto teoretikov a divadelníkov sa na tvorbe tribúny zúčastnilo aj zo päťdesiat účastníkov SŽ 1995 - členov lektorského zboru, popredných divadelných autorov, kritikov, hercov či divadelných metódkov.

Plodná a vyčerpávajúca diskusia potvrdila domnienku organizátorov o naliehavosti potreby diskusie na tému postmoderna (vo filozofii a v umení), lebo tá sa dostala aj do ochotníckeho divadla a viacero otázok visí vo vzduchu v súvislosti s kritickou reflexiou takéhoto divadla.

(b) M. Krleža: *Salome*, DS M.A. Bazovského, Turany. Foto Filip Lašut

Horizonty postmoderny

Diskusie o postmoderne prebiehajú už vyše dvadsať rokov a odohrávajú sa na oboch brehoch Atlantiku. Ozveny týchto diskusií sa pomaly dostávajú aj k nám, ale, žiaľ, prichádzajú značne deformované a vtedy, keď provokujúca, šokujúca postmoderna začína „sklasičtievat“. Ale napriek tomu aj tieto veľmi tlmené ozveny sa prijímajú u nás značne skepticky a niekedy až s neskrývaným rozhorčením. Postmoderna dnes kde-kto obviňuje zo všetkého. Je zodpovedná za rozvrat etických hodnôt, aj napríklad za nedostatok kreativity v umení. Tieto kritické hlasy zaznievajú z rôznych kútov nášho kultúrneho chronotopu a hoci sú veľmi diferencované, predsa v nich môžeme vystopovať aj niečo spoločné. Prvým spoločným znakom je, ako to precízne sformuloval Miroslav Petříček jr., že títo bojovo naladení ostrí kritici ani tak nezápasia s tými, čo sa považujú za postmodernistov (napr. Jean-Francois Lyotard), alebo s tými, ktorých považujú za postmodernistov (napr. Jacques Derrida, Gilles Deleuze, Richard Rotry či Umberto Eco), ale zápasia

s vlastnými, často veľmi simplifikovanými - a nebojme sa povedať, že až s primitívnymi predstavami o tom, čo označujú termínom „postmoderna“. A vari ani netreba zdôrazňovať, že v tomto fiktívnom boji títo smeli „rytieri pravej racionality, správnych hodnôt a dobrého vkusu“ veselo víťazia. Nechcem im brať ich hrdinstvo, ale občas mi pripomínajú čínskeho bojovníka, ktorý sa po celý život učil bojovať s drakom, a keď sa to konečne naučil, zistil, že nijaký drak neexistuje.

Druhým spoločným znakom môže byť fakt, ktorý sa týka samotného vymedzenia postmoderny. Veľmi často sa totiž stáva, že postmoderna sa v kontexte našej kultúry vymedzuje časovo. Žiaľ, tento postup nie je najšťastnejší, lebo ak poviem, že postmoderna je úsek dejín a že nastupuje v 60. rokoch, tak sa mi môže veľmi ľahko stať, že nebudem vedieť dať do súvisu texty napr. Johna Bartha alebo Thomasa Pynchona s textami napr. Ladislava Ťažkého. Ale aby bolo jasné, tým nechcem znižovať umeleckú hodnotu textov Ladislava Ťažkého, chcem len povedať, že

tieto texty sú iné, sú natoľko diferencované, že hľadanie analógií a vzájomných paralel medzi nimi by bolo veľmi násilné a dokonca aj nevkusné.

V našom slovenskom, veľmi chudobnom súbore textov, by sa dali nepochybne nájsť aj ďalšie bizarnosti, ale mojím cieľom nie je urobiť ich definitívnu enumeráciu. Prečo? Preto, že svoju pozornosť chcem zamerať na niečo celkom iné, totiž na stanovenie primárneho rámca našej diskusie o postmoderne. Samotná myšlienka stanovenia takéhoto rámca skrýva v sebe veľké riziko. Na jednej strane spočíva v tom, že ak bude tento rámeček príúzky, môže zabíť diskusiu, polyfonický dialóg sa môže zmeniť na formálnu výmenu názorov. Na strane druhej, ak tento rámeček bude príširoký, potom sa môže stať (keďže diskutujúci sú rôzneho profesného zamerania), že sa nevyskytnú spoločné polia problémov, že želaný polyfónický dialóg sa zmení v priebehu jednotlivých monológov. Ani jedno, ani druhé by som nechcel, a preto s vedomím veľkého rizika sa pokúsim nájsť optimálny rámeček diskusie.

Ekonomii stanovenia tohto rámca je nesporné niekoľko, ale ja, asi z vrodenej pohodnosti, som si zvolil tú, ktorá sa začína otázkou: Čo vlastne znamená slovo „postmoderna“? Ak chceme rozplieť tento trs významov, najlepšie bude, ak ho zasadíme do kontextu, v ktorom najčastejšie zaznieva. Podľa môjho názoru by týmto kontextom mohla byť filozofia a literatúra. Postmoderná filozofia je úplne legítimný termín (dokonca sa postmoderná filozofia pomaly prepracovala aj do štruktúry výučby filozofie na univerzitách). Tvár postmodernej filozofie sa môže ukázať pri svojskom formulovaní problémov subjektu, jazyka, štruktúry a dejín. To by napokon mohla byť jedna téma diskusie a ja by som si k týmto „centrálnym“ problémom dovolil ešte pripojiť ďalšie, ktoré vymedzím týmito opozíciami:

- a) pluralita/relativita
- b) vedenie/moc
- c) rád/entropia
- d) text/referencia.

Druhým kontextom, kde sa termín postmoderna vo všetkých modifikáciách vyskytuje, je nepochybne umenie. Ba dokonca si dovoľm tvrdiť, že práve umenie splodilo základ postmodernej paradigmy a že umenie v období postmodernom zaujalo fiktívne miesto „tvrdého jadra kultúry“. Je preto samozrejmé, že fenomén postmoderny v umení je najlepšie preskúmaný, a preto som si dovoľil problémy postmoderny v umení zhrnúť do enumerácie, ktorú som si vypožičal od Ihaba Hasana, ktorého jedna časť slovenskej intelektuálnej elity považuje za ženu, druhá zase za muža. No, chcete ešte niekoho viac postmoderného? Radšej nečakám na odpoveď a pohotovo uvádzam slúbenú enumeráciu:

- a) neurčitost'
- b) fragmentarizácia
- c) strata Ja
- d) ne-zobraziteľnosť, ne-predstaviteľnosť
- e) irónia
- f) hybridizácia
- g) karnevalizácia
- h) performancia, zúčastnenosť
- i) konštruktívny charakter
- j) imanentnosť.

PETER MICHALOVIČ

STRETNUTIE
S CHARLOTTOU KERROVOU-
DÜRRENMATTOVOU

Portrét a jeho malíar

ADELA DEMEKOVÁ

Tá žena v sebe už na prvý pohľad skrýva množstvo protikladov: elegantné sako s belostnou blúzkou a džínsy, nenútené správanie a občasné zmeravenie, mladistvá postava a tvár zmapovaná rokmi, hrejivý úsmev a vševedúce, melancholické oči... Oveľa viac je zrejme pod povrchom. Je to Charlotte Kerrová - Dürrenmattová, ktorá strávila s najväčším švajčiarskym (ba nemeckým vôbec) dramatikom a spisovateľom jeho posledných sedem rokov života. Je v nej aj túžba vypovedať, aj potreba nevysloviť všetko - oboje sa snúbi v jej dielach, najmä tých, v sprievode ktorých prišla nedávno do Bratislavy: knižky *Žena v červenom kabáte* a dokumentárnom filme o F. Dürrenmattovi *Portrét planéty*. Vlastne, to bol aj dôvod jej návštevy v Bratislave na pozvanie Goetheho inštitútu, nadácie Pro Helvetia a vydavateľstva Slovenský spisovateľ, ktoré jej vlani vydalo spomenutú knihu. Chýr o originálnom, štvorhodinovom dokumentárnom filme sa doniesol až do Prešova, ba i do Brna, odkiaľ prišli autobusy s výpravami študentov.

Filmové portréty osobností sú, resp. boli chlebkom Charlotte Kerrovej, spo-meňme mená ako Carlos Saura, Jules Dassin, Melina Mercouriová, Robert Altman, Billy Wilder... Až do istého obdobia...

Tie Vianoce roku 1982 som bola ešte sama. Tak ako posledných päť rokov. Ako vždy na Vianoce, bola som

Charlotte Kerrová-Dürrenmattová

Foto Robert Kiss

deprimovaná. Siahla som po knižnej kazete, ktorú mi darovala moja strihačka Ingeborg Bachmannová. Zobrané dielo. Vytiahla som jednu zo štyroch kníh. *DRUHY SMRTI*. Skvelé. Roztvorila som knihu, hoci kde, čo povie strana... *PRÍPAD FRANZA*. Pustila som sa do čítania. Zavolala som jej: „Prípad Franza bude môj prvý hraný film.“ Celkom ma to opantalo. V žene, ktorá ide do púšte, aby sa našla, som spoznala seba. „Púšť je čosi absolútne, buď na to zahynieš, alebo sa nájdeš.“ V januári som získala opciu na filmové práva s možnosťou predĺženia o rok. Opciu som nevyužila. Skôr ako uplynul rok, spoznala som Dürrenmatta.

Medzitým dokončila film o Julesovi Dassinovi, režisérovi filmu *Nikdy v ne-deľu*, ktorý preslávil Melinu Mercouriovú: „...bol to coup de foudre, láska na prvý pohľad, archaická Grékyňa a židovský intelektuál z New Yorku, môj film je portrétom tých dvoch osudovo spriaznených duší, ale keď je už hotový, ocitnete sa v pasci: kreativita je vyčerpaná a na obzore nijaký nový projekt, pre ktorý by sa mohla znova zapáliť, dobiť, batéria je vybitá, intenzívne medziľudské vzťahy počas práce zrazu ochladnú, ty si sám, ja som sám...“

OSUDNÉ STRETNUTIE

A vtedy večer zazvonil telefón: „Prídeš sem, je tu Dürrenmatt, chcela si ho spoznať.“ Bol to priateľ Maximilian Schell, ktorý s Dürrenmattom nakrútil film *Sudca* a jeho kat. „Je mi nanič. Prišerne vyzerám. Dnes nie.“ Maximilian